

ТЕМА 12 . ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

1. Фінансова звітність, її економічна сутність, призначення та характеристика основних форм.

2. Аналіз фінансової звітності.

3. Показники фінансового стану підприємств.

Фінансова звітність є основним джерелом інформації при проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. У фінансових звітах відображуються як фінансовий стан підприємства, так і результати його фінансово-господарської діяльності.

Рух грошових коштів, у результаті якого поліпшуються або погіршуються фінансові показники підприємства, також знаходить відображення у фінансових звітах.

Фінансові звіти дають змогу не тільки оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, а й вивчити і проаналізувати механізми управління власним капіталом і прибутком, що завжди важливо. Відповідно до українського законодавства підприємства зобов'язані подавати квартальну та річну фінансову звітність органам, яким вони підпорядковані, трудовим колективам на їх вимогу, власникам згідно з установчими документами.

Для того, щоб оцінити поточний і прогнозний фінансовий стан підприємства, необхідно провести фінансовий аналіз. Він є методом оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі даних бухгалтерського обліку і звітності. Його завдання – оцінити фінансовий стан, з'ясувати можливості підвищення ефективності роботи підприємства за допомогою раціональної фінансової політики; оцінити напрями розвитку підприємства, виходячи з потреби у фінансових ресурсах.

Метою аналізу фінансової звітності є надання оцінки результатам господарської діяльності підприємства за звітний рік та його поточному фінансовому стану. Сьогодні в світовій практиці відомі десятки показників, що використовуються для оцінки фінансового стану підприємства та вибір для аналізу яких обумовлюється цілями аналізу, інформаційними потребами зацікавлених осіб тощо. Як правило, виділяють групи показників за якими доцільно провести аналіз.

Джерелом аналізу фінансового стану є фінансова звітність підприємства, а саме – бухгалтерський «Баланс» (форма бухгалтерської звітності № 1 (у формулах будемо записувати як Ф1)) та «Звіт про фінансові результати» (форма бухгалтерської звітності № 2 (у формулах будемо записувати як Ф2)). Існують і інші форми бухгалтерської звітності (форма № 3 та форма № 4), але перші дві є найбільш інформативними та зручними для розрахунків.

Під фінансовим станом розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Фінансовий стан може бути стійким, нестійким та кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі та фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про його задовільний фінансовий стан.

Головною метою фінансового аналізу є своєчасне з'ясування і виправлення недоліків у фінансовій діяльності підприємства та знаходження резервів покращення фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

Баланс – один з основних документів фінансової звітності підприємства. Він відображає в грошовій формі стан коштів фірми за видами і джерелами утворення на певну дату. В активі балансу відображуються кошти, що перебувають у розпорядженні фірми, у пасиві – джерела їх надходження. Рівність підсумків активу і пасиву балансу зумовлена тим, що в обох його частинах відображені у вартісному вимірнику одні і ті ж господарські засоби, тільки погруповані за різними ознаками: в активі – за складом і розміщенням, в пасиві – за джерелами їх утворення і цільовим призначенням. Кожен вид господарських засобів, розміщених в активі, має відповідне джерело їх утворення, відображене в пасиві балансу. Суми активу і пасиву балансу не можуть ні в якому разі бути різними, тому що вартість засобів підприємства має бути рівною вартості джерел їх утворення. Оскільки, сам термін «баланс» означає «рівновага» (табл. 8.1 подано на прикладі КП «Дніпроводоканал»).

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Форма № 1		Код за ДКУД	
		1801001	
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	156	97
первісна вартість	1001	628	641
накопичена амортизація	1002	472	544
Незавершені капітальні інвестиції	1005	47157	35453
Основні засоби	1010	320492	327714
первісна вартість	1011	815157	849698
знос	1012	494665	521984
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	367805	363264
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	15718	20888
Виробничі запаси	1101	15705	20879
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	13	9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	179316	201390
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	7749	10445
за виданими авансами			
з бюджетом	1135	35101	4707
у тому числі з податку на прибуток	1136	357	1417
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	84	72
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12963	12774
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	34551	7935
Готівка	1166	-	-

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Рахунки в банках	1167	34551	7935
Витрати майбутніх періодів	1170	517	491
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
Інші оборотні активи	1190	28741	23539
Усього за розділом II	1195	314740	282241
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	682545	645505
Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	440728	445713
Капітал у дооцінках	1405	6727	5539
Додатковий капітал	1410	24365	48095
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(217787)	(227394)
Усього за розділом I	1495	254033	271953
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	7344	9594
Інші довгострокові зобов'язання	1515	12016	10844
Довгострокові забезпечення	1520	10369	9800
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	29729	30238
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	16748	9132
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	17385	-
товари, роботи, послуги	1615	245621	213999
розрахунками з бюджетом	1620	10706	7961
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	4192	4101
розрахунками з оплати праці	1630	11172	7992
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними овансами	1635	15111	15331
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	52515	55404
Інші поточні зобов'язання	1690	25333	29394
Усього за розділом III	1695	398783	343314
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	682545	645505

Звіт про фінансові результати дає уяву про формування доходів та витрат підприємства, та на їх основі, значень формування чистого прибутку підприємства. Звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати та сукупний дохід підприємства, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»), звіт побудовано за функціональним групуванням доходів і витрат (виробництво, управління, збут продукції тощо) і складається з трьох розділів: I «Фінансові результати», II «Елементи операційних витрат», III «Розрахунки показників прибутковості акцій» (табл. 8.2 подано на прикладі КП «Дніпроводоканал»).

Таблиця 2

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) КП

Форма № 2

Код за
ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналог. період попередн. року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	424111	364670
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(403605)	(392230)
Валовий: прибуток	2090	20506	-
збиток	2095	(-)	(27560)
Інші операційні доходи	2120	46052	47139
Адміністративні витрати	2130	(20791)	(17741)
Витрати на збут	2150	(14460)	(29105)
Інші операційні витрати	2180	(42394)	(23778)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	-
збиток	2195	(11087)	(51045)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	1374	56
Інші доходи	2240	3217	1607
Фінансові витрати	2250	(1318)	(996)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)

Продовження табл. 2

1	2	3	4
Інші витрати	2270	(413)	(71)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	-
збиток	2295	(8227)	(50449)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	(1380)	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	-
збиток	2355	(9607)	(50449)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналог. період попередн. року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(9607)	(50449)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналог. період попередн. року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	221804	219070
Витрати на оплату праці	2505	127236	123370
Відрахування на соціальні заходи	2510	47926	46645
Амортизація	2515	30566	30885
Інші операційні витрати	2520	53718	42884
Разом	2550	481250	462854

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналог. період попередн. року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	22650	-	-

До категорій цього звіту відносяться витрати, доходи, збитки, прибуток. Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). До господарських операцій, які супроводжуються зменшенням економічних вигод у вигляді вибуття активів, але не є витратами господарства, потрібно віднести викуп акцій або їх часток, вилучення вкладів і паїв, поділ власного капіталу між власниками, (нарахування дивідендів і їх виплата) тощо. Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників). До таких операцій, можна віднести оплату заборгованості за внесками до статутного капіталу, додаткові внески за рішенням акціонерів та таке інше. Для визначення фінансового результату потрібно зіставити доходи і витрати, які спричинили одержання цих доходів. Збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати. Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

У дужках в звіті (табл. 8.2) подаються або від'ємні цифри (тобто збиток), або ті що відіймаються від попереднього значення при розрахунку кінцевого результату (чистого прибутку) за принципом усі доходи додаються, усі витрати відіймаються.

2. Фінансовий стан підприємства та теоретичні аспекти аналізу фінансової звітності

Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємств. Під фінансовим станом підприємства розуміють рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Забезпеченість фінансовими ресурсами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення виробничих показників, підвищення ефективності застосування засобів та предметів праці, робочої сили, сучасних інформаційних технологій.

В той же час на фінансовий стан підприємства впливають усі види його діяльності – комерційна, виробнича, фінансово-господарська. Позитивно впливає на нього, перш за все, безперебійний випуск і реалізація високоякісної конкурентоспроможної продукції. Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

При успішному виконанні та перевиконанні плану виробництва та реалізації продукції, зниженні її собівартості підприємство одержує надплановий прибуток, утворюються додаткові джерела коштів, що, в кінцевому результаті, сприяє зміцненню фінансового стану підприємства. Тому резервами подальшого покращення фінансового стану підприємства є його успішна виробнича діяльність.

Але існують випадки, коли навіть успішне підприємство відчуває фінансові труднощі, які пов'язані з не досить раціональним розміщенням і використанням існуючих фінансових ресурсів. Саме тому фінансова діяльність має бути направлена на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової та кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних та

залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Отже, фінансовий стан підприємства є результатом взаємодії не тільки сукупності виробничо-економічних факторів, але й усіх елементів його фінансових відносин.

Разом з тим, фінансовий стан підприємства є однією з найважливіших характеристик економічної діяльності підприємства у зовнішньому середовищі. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів з фінансових, виробничих та інших відносин. Тому однією з основних задач фінансового аналізу є необхідність показати реальний фінансовий стан підприємства для зовнішніх партнерів, інвесторів, органів влади тощо.

Величина прибутку характеризує фінансові результати роботи підприємства та визначає його фінансовий стан. Еволюція поняття «фінансовий стан» пов'язана з розвитком фінансового аналізу.

Фінансовий стан підприємства аналізується з використанням способів, що наведені у табл. 8.3.

Таблиця 3

Способи аналізу фінансового стану підприємства

Спосіб аналізу	Суть способу аналізу
1	2
1. Горизонтальний аналіз («Балансу», «Звіту про фінансові результати»)	– передбачає порівняння показників одного року з показниками іншого у динаміці; – дозволяє виявити тенденції зміни окремих статей або їх груп, що входять до складу бухгалтерської звітності; – в основі лежать розрахунки змін в абсолютних величинах та базисних темпів росту балансових статей і статей звіту про фінансові результати.
2. Вертикальний аналіз «Балансу»	– показує структуру засобів підприємства та їх джерел, коли суми за окремими статтями або статтями розділів беруться у відсотках до підсумку.
3. Використання коефіцієнтів	– допомагає встановити зв'язок між різними цифрами у фінансових звітах; – дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, але й передбачати реакції кредиторів та інших зацікавлених осіб у його діяльності.

Вертикальний аналіз показує структуру засобів підприємства і джерел їх утворення. Такий аналіз дозволяє перейти до відносних оцінок і проводити порівняння та оцінку економічних показників діяльності підприємств, що різняться по величині використаних ресурсів, згладжувати вплив інфляційних процесів, що спотворюють абсолютні показники фінансової звітності.

Горизонтальний аналіз звітності полягає в побудові однієї або декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами росту (зниження).

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) використовується для встановлення взаємозв'язку між показниками фінансової звітності підприємства. В основному розділяють такі групи аналітичних коефіцієнтів: фінансової стабільності, рентабельності, ліквідності, ділової і ринкової активності.

Аналіз фінансової звітності повинен дати відповідь на два запитання: перше – чи має підприємство прибуток за результатами своєї господарської діяльності і друге – чи спроможне підприємство виконати взяті на себе зобов'язання і чи не призведе таке виконання до його ліквідації в зв'язку з недостатністю ресурсів.

Саме тому інформація, яку надають баланс і звіт про фінансові результати, містить наступні дані:

- розмір капіталу і майна підприємства в абсолютних показниках (балансовий підсумок);
- структура капіталу і майна (баланс);
- зміни власного капіталу протягом звітного періоду;
- розміри отриманого прибутку або понесених підприємством збитків протягом звітного періоду.

Слід зазначити, що аналіз фінансової звітності не дозволяє робити категоричні висновки і тільки орієнтує користувача інформації в оцінці фінансового стану підприємства та визначенні його вузьких місць.

Фінансовий стан підприємства є дуже містким поняттям. Для його характеристики в економічній літературі досить часто застосовуються такі критерії, як:

- фінансова стійкість підприємства – такий стан його фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику;

- платоспроможність – здатність підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями;
- кредитоспроможність – здатність до отримання кредитів та їх своєчасного погашення за рахунок власних коштів та інших фінансових ресурсів;
- прибутковість роботи підприємства;
- оптимальність з точки зору економічного становища підприємства розподілу прибутку, що залишається в його розпорядженні після сплати податків і обов'язкових відрахувань;
- раціональне розміщення основних і оборотних коштів (власних і позикових), перш за все, недопущення відволікання грошей у запаси непотрібного підприємству устаткування, яке довгий час не монтується і не використовується, наднормативні запаси товарно-матеріальних цінностей, витрат виробництва у дебіторську заборгованість, інші позапланові й непродуктивні витрати;
- наявність власних фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів) не нижче мінімального необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції;
- ліквідність балансу – ступінь покриття зобов'язань підприємства такими активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань.

3. Аналіз коефіцієнтів, які застосовуються при аналізі фінансового стану підприємств

Одним із найпоширеніших видів аналізу є аналіз фінансових коефіцієнтів. Фінансові коефіцієнти доволі популярні серед інвесторів та фінансових аналітиків, оскільки їх легко обчислити на підставі даних фінансових звітів підприємств.

Однак особливістю цього виду аналізу є те, що обраховані коефіцієнти, їх цінність залежать від достовірності й повноти інформації, поданій у фінансовій звітності. Коефіцієнти допомагають правильно оцінити ситуацію, ставити запитання, але рідко дають відповіді на них.

Коефіцієнти, які знайшли найширше застосування, поділяють на наступні групи:

1. Показники майнового стану.
2. Показники ліквідності підприємства;

3. Показники фінансової стійкості підприємства (платоспроможності).

4. Показники ділової активності підприємства.

5. Показники рентабельності підприємства (прибутковості).

Майновий стан підприємства, як правило, передбачає аналіз за такими показниками (табл. 8.4):

- коефіцієнт зносу основних засобів;
- коефіцієнт оновлення основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів.

В алгоритмі розрахунку показників, що будуть у наступних таблицях, велика літера «Ф» та її номер означають номер форми бухгалтерської звітності, скорочення «р.» – це номер рядка даної звітності, а «гр.» – це номер графи в таблиці даної звітності (наприклад, вираз – Ф1 (р. 1300 (гр. 3)) означає, що потрібну цифру для розрахунку необхідно шукати у формі бухгалтерської звітності № 1, тобто у «Балансі», необхідний рядок балансу – це № 1300, а графа у таблиці потрібна № 3).

Таблиця 4

Алгоритм розрахунку показників майнового стану підприємства

Показник	Коротка характеристика	Алгоритм розрахунку (номери рядків – (р.), граф – (гр.))
1	2	3
Коефіцієнт зносу основних засобів	Характеризує стан та ступінь зносу основних засобів і розраховується як відношення суми зносу основних засобів до їхньої первісної вартості.	<u>Ф1 р.1012</u> Ф1 р.1011
Коефіцієнт оновлення основних засобів	Показує, яку частину від наявних на кінець звітного періоду становлять нові основні засоби, і розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на кінець звітного періоду.	<u>Ф5* р.260 (гр.5)</u> Ф1 р.1011
Коефіцієнт вибуття основних засобів	Показує, яка частина основних засобів вибула за звітний період, та розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, що вибули за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на початок звітного періоду.	<u>Ф5* р.260 (гр.8)</u> Ф1 р.1011

*Форма №5 – «Примітки до річної фінансової звітності».

Показники майнового стану характеризують матеріально-технічну базу підприємства, визначають технологічний рівень обладнання та рух основних засобів на підприємстві.

Ліквідність підприємства передбачають аналіз за наступними показниками:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт загальної ліквідності;
- коефіцієнт поточної ліквідності.

Показники ліквідності і платоспроможності підприємства характеризують можливість своєчасного і повного здійснення розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями перед партнерами. Результати аналізу платоспроможності і ліквідності важливі не лише для підприємства, але й для зовнішніх інвесторів. Для підприємства ці результати дають змогу визначити потребу у поточних активах, визначення порогових значень доцільності кредитування, для зовнішніх – визначення інвестиційної привабливості підприємства, ризиковість надання кредитів тощо (табл. 8.5).

Таблиця 5

Алгоритм розрахунку показників ліквідності підприємства

Показник	Коротка характеристика	Алгоритм розрахунку (номери рядків – (р.), граф – (гр.))
1	2	3
Коефіцієнт загальної ліквідності, К _{ЗЛ}	Розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1195}}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$
Коефіцієнт поточної ліквідності, К _{ПЛ}	Розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.	$\frac{\Phi 1 (\text{p.1195} - \text{p.1100})}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, К _{АЛ}	Обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.	$\frac{\Phi 1 (\text{p.1160} + \text{p.1165} + \text{p.1166} + \text{p.1167})}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$

1	2	3
Чистий оборотний капітал (функціонуючий капітал)	Розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Його наявність та величина свідчать про спроможність сплачувати свої поточні зобов'язання.	Ф1 (р.1195 – р.1695)

Ліквідність балансу характеризує здатність певного активу за короткий період часу перетворюватись у готівкову форму для покриття зобов'язань, тоді як **платоспроможність** – здатність швидко розраховуватись за певні ресурси.

Платоспроможність підприємства – рівень забезпеченості підприємства коштами та їх еквівалентами у кількості, достатній для розрахунків за поточними зобов'язаннями, що вимагають невідкладного погашення.

Клас кредитоспроможності підприємства визначаються на основі наведених показників та їх відносної оцінки. Підприємства за характером кредитоспроможності поділяють на 3–5 класів.

Перший клас умовно має від 100 до 150 балів; другий клас – від 151 до 250 балів; третій клас – понад 251 бал. Виходячи з величини коефіцієнтів ліквідності, підприємства можна умовно поділити на три класи (табл. 8.6).

Таблиця 6

Класи кредитоспроможності суб'єкту господарювання (підприємства)

Коефіцієнт	Клас		
	1	2	3
К _{ЗЛ}	>0,2	0,15 – 0,2	<0,15
К _{ПЛ}	>0,8	0,5 – 0,8	<0,5
К _{АЛ}	>2,0	1,0 – 2,0	<1,0

Фінансову стійкість підприємства передбачає аналіз за такими найбільш поширеними показниками як:

- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії);
- коефіцієнт фінансування;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу.

Показники фінансової стійкості характеризують співвідношення статей пасиву балансу між собою і показують рівень фінансової стабільності діяльності підприємства, фінансових ризиків, що супроводжують діяльність підприємства (табл. 8.7).

Таблиця

Алгоритм розрахунку показників фінансової стійкості підприємства (платоспроможності)

Показник	Коротка характеристика	Алгоритм розрахунку (номери рядків – (р.), граф – (гр.))
1	2	3
Коефіцієнт фінансової залежності	Розраховується як відношення підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність до власного капіталу підприємства.	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1900}}{\Phi 1 \text{ p.1495}}$
Коефіцієнт незалежності (автономії)	Розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність.	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1495}}{\Phi 1 \text{ p.1900}}$
Коефіцієнт фінансування	Розраховується як співвідношення залучених і власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів.	$\frac{\Phi 1 (\text{p.1595} + \text{p.1695} + \text{p.1700} + \text{p.1800})}{\Phi 1 \text{ p.1495}}$
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами.	$\frac{\Phi 1 (\text{p.1195} - \text{p.1695})}{\Phi 1 \text{ p.1195}}$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, а яка – капіталізована. Розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу.	$\frac{\Phi 1 (\text{p.1195} - \text{p.1695})}{\Phi 1 \text{ p.1495}}$

Коефіцієнт автономії характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення цього показника, тим більш фінансово стає підприємство, стабільне і незалежне від зовнішніх кредиторів. З приводу ступеня залучення позичених коштів у зарубіжній практиці існують різні думки. Найбільш поширена така: частка власного

капіталу повинна бути достатньо великою, нижня межа 0,6 (60%). Разом із тим багатьом японським компаніям властива висока частка залученого капіталу (до 80%). А значення цього показника в середньому на 58% вище, ніж, наприклад, в американських корпораціях. Це пояснюється тим, що інвестиції там мають різну природу: в США основний потік інвестицій надходить від населення, в Японії – від банків.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним коефіцієнту автономії. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення наближається до одиниці (або 100%), то це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство. Наприклад, якщо значення цього коефіцієнта 1,25, то це означає, що в кожній 1,25 грн, вкладеній в активи підприємства, 25 коп. – позикові.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка частина капіталізована. Значення цього показника може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої приналежності підприємства (норматив – 0,4-0,6).

Ділову активність підприємства можна проаналізувати за такими найбільш поширеними показниками (табл. 8.8):

- коефіцієнт оборотності активів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- тривалість одного обороту дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості;
- тривалість одного обороту кредиторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача);
- тривалість операційного циклу;
- коефіцієнт оборотності власного капіталу.

Показники ділової активності характеризують оборотність використання капіталу підприємства. Чим вищими є показники оборотності оборотних засобів та меншою тривалість їх обороту, тим кращими є показники ділової активності підприємства.

Таблиця 8

Алгоритм розрахунку показників ділової активності підприємства

Показник	Коротка характеристика	Алгоритм розрахунку (номери рядків – (р.), граф – (гр.))
1	2	3
Коефіцієнт оборотності активів	Обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 (\text{р.1300(гр.3)} + \text{р.1300(гр.4)}) / 2}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 ((\text{р.1125} + \text{р.1130} + \text{р.1135} + \text{р.1136} + \text{р.1145} + \text{р.1155}) \text{гр.3} + (\text{р.1125} + \text{р.1130} + \text{р.1135} + \text{р.1136} + \text{р.1145} + \text{р.1155}) \text{гр.4}) / 2}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 ((\text{р.1605} + \text{р.1610} + \text{р.1615} + \text{р.1620} + \text{р.1621} + \text{р.1625} + \text{р.1630} + \text{р.1635} + \text{р.1660}) \text{гр.3} + (\text{р.1605} + \text{р.1610} + \text{р.1615} + \text{р.1620} + \text{р.1621} + \text{р.1625} + \text{р.1630} + \text{р.1635} + \text{р.1660}) \text{гр.4}) / 2}$
Строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей	Розраховується як відношення тривалості звітної періоду (360) до коефіцієнта оборотності дебіторської або кредиторської заборгованості та показує середній період погашення дебіторської або кредиторської заборгованостей.	Строк погашення деб. заб. = = 360 / К _{оборотності деб. заб.} Строк погашення кред. заб. = = 360 / К _{оборотності кр. заб.}
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 (\text{р.1010(гр.3)} + \text{р.1010(гр.4)}) / 2}$
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 (\text{р.1495(гр.3)} + \text{р.1495(гр.4)}) / 2}$

Але відомо, якщо тривалість оборотів перевищує 6 місяців, то така динаміка не на користь підприємства. Завжди треба прагнути до зниження дебіторської заборгованості (тобто це кошти які нам повинні) майже до нульового значення. Або ж, якщо вона існує, то питома вага дебіторської заборгованості повинна приблизно дорівнювати питомій вазі кредиторської заборгованості (це кошти, які ми повинні). Це збалансує наші кошти. Також критично, якщо кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську. Це вказує на те, що нам ні чим буде розраховатися по своїх боргах (не існує ліквідних коштів).

У практиці аналізу ефективності діяльності підприємства розраховують ще **коефіцієнти рентабельності**. Існують наступні коефіцієнти рентабельності підприємства (табл. 8.9).

Треба зазначити, що нормативних значень для коефіцієнтів рентабельності не існує, так як вони визначаються галузевими особливостями.

Таблиця 9

Алгоритм розрахунку показників рентабельності підприємства

Показник	Коротка характеристика	Алгоритм розрахунку (номери рядків – (р.), граф – (гр.))
1	2	3
Коефіцієнт рентабельності активів	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2350 або р.2355}}{\Phi 1 (\text{р.1300 (гр.3) + р.1300 (гр.4)}) / 2}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2350 або р.2355}}{\Phi 1 (\text{р.1495 (гр.3) + р.1495 (гр.4)}) / 2}$
Коефіцієнт рентабельності продажу	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) і характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2350 або р.2355}}{\Phi 2 \text{ р.2000}}$
Коефіцієнт рентабельності реалізації продукції	Розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) до витрат на її виробництво та збут і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2190 або р.2195}}{\Phi 2 (\text{р.2050 + 2130 + 2150})}$

Таким чином, лише комплексний підхід до використання показників фінансового стану підприємства дозволить оцінити фінансову позицію підприємства за певний період часу.

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення, що таке «фінансова звітність підприємства»?
2. Назвіть форми фінансової звітності та охарактеризуйте їх призначення.
3. Дайте визначення, що таке «фінансовий стан підприємства»?
4. Назвіть показники майнового стану підприємства.
5. Назвіть показники ліквідності підприємства.
6. Назвіть показники фінансової стійкості підприємства (платоспроможності).
7. Розкрийте зміст поняття «платоспроможність підприємства».
8. Опишіть різницю між поняттями «платоспроможність» та «ліквідність».
9. Назвіть показники ділової активності підприємства.
10. Назвіть показники рентабельності підприємства (прибутковості).

Список використаної літератури

1. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: практикум. / О.В. Губина, В.Е. Губин. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ФОРУМ, ИНФРА-М, 2012. – 192 с.
2. Герасимова В.Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности промышленного предприятия: учебное пособие / В.Д. Герасимова. – М.: КНОРУС, 2011. – 360 с.
3. Грабовецький, Б.Є. Фінансовий аналіз та звітність: навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.
4. Гушко С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / С.В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А. Гушко. – Вид. 2-е, перероб. і допов. – Кривий Ріг: Чернявський Д.О., 2011. – 174 с.
5. Економіка та організація виробництва [Текст]: конспект лекцій для студентів технічних спеціальностей денної та заочної